

Een bijzondere ontmoeting

H. Kieft

In het derde en vierde hoofdstuk van het Johannes Evangelie worden twee bijzondere ontmoetingen met de Messias van Israël beschreven. In Johannes 3 gaat het om een gesprek met Nicodemus, een geestelijk leider van de Joden. In Johannes 4 ontmoet de Heiland een Samaritaanse vrouw. Deze twee geschiedenissen bepalen ons in de eerste plaats bij het feit dat de Blijde Boodschap bestemd is voor zowel Jood als niet-Jood. Bij bestudering ontdekken we tevens opmerkelijke overeenkomsten tussen beide ontmoetingen. Om het hart te kunnen bereiken, moet het natuurlijk onvermogen om geestelijke waarheden te kunnen verstaan, van zowel Jood als niet-Jood overwonnen worden. Dit gegeven komt in deze hoofdstukken duidelijk aan het licht. De Samaritaanse lijkt echter Nicodemus in het leren kennen van Israëls Messias voor te gaan. Naast dit profetisch gegeven, zien we in de ontmoeting met de Samaritaanse vrouw diverse andere aanwijzingen die ons bepalen bij Gods heilshistorisch handelen.

Uitzondering

“En Hij moest door Samaria gaan”. Deze intrigerende opmerking vormt het begin van de beschrijving van een bijzondere ontmoeting. Inderdaad, een intrigerende opmerking. Christus Zelf verbiedt immers in Mat. 10:5 Zijn discipelen om zelfs maar een stad van de Samaritanen binnen te gaan; *“Deze twaalf heeft Jezus uitgezonden en Hij gebood hun, zeggende: Wijk niet af op een weg naar heidenen, gaat geen stad van Samaritanen binnen”.* Hij was slechts gezonden tot de verloren schapen van het huis Israël; *“Hij echter antwoordde en zeide: Ik ben slechts gezonden tot de verloren schapen van het huis Israels”* (Mat. 15:24). In deze fase van Gods heilsplan hadden niet-Joden nog geen toegang tot het heil. Het feit dat Israëls Messias in Johannes 4 een uitzondering maakt, kunnen we zien als een profetische verwijzing naar de tijd dat het heil vanuit het Joodse volk ook de andere volkeren deelachtig zal worden. Na Jeruzalem en Judea, was Samaria de volgende fase in Gods heilsplan (zie Hand. 1:8). De eerste niet-Joodse

Christenen waren inderdaad Samaritanen. In vers 22 wijst de Heiland Zelf de Samaritaanse op het feit dat het heil uit de Joden is: *“Gij aanbidt, wat gij niet weet; wij aanbidden, wat wij weten, want het heil is uit de Joden;”.*

Samaritanen?

Wie waren de Samaritanen eigenlijk? In II Kon. 17 lezen we dat na de val van Samaria de Assyrische koning de bevolking liet wegvoeren en verving door mensen uit de Mesopotamische steden; Babel, Kuta, Awwa, Hamat en Serawaïm. Deze immigranten vermengden zich met de Joodse bevolking. Verder lezen we dat deze nieuwe inwoners in eerste instantie de Here niet dienden. Als zij dat wel zouden doen, dan konden zij aanspraak maken op Gods zegen. Om hen te tuchtigen zond de God van Israël leeuwen, die sommigen van hen verslonden. Toen de koning van Assur hiervan hoorde, zond hij een Joodse priester, die was weggevoerd naar Assur, terug om de Samaritanen te onderwijzen, ‘omdat zij de juiste dienst van de God des lands niet kenden’. Het is overigens opmerkelijk dat nota bene deze heidense vorst tot het inzicht kwam dat de problemen met deze leeuwen op dit feit was terug te voeren. Hierin getuigde hij van meer geestelijk inzicht dan de leiders van het Joodse volk, die zich, ondanks alle rampen die het volk troffen, bleven verhardden. Helaas bleef ook de Samaritaanse bevolking naast de Here ook afgoden vereren. Na de ballingschap wilden de Samaritanen meehelpen aan de herbouw van de Joodse tempel, wat door de Joden werd geweigerd (zie Ezra 4). Vanaf die tijd dateert de diepe vijandschap tussen beide volken. De Samaritanen bouwden hun eigen tempel op de berg Gerizzim. Omdat zij de vijf boeken van Mozes (zij het op vele plaatsen verschillend met de Torah) aanvaardden, zullen zij waarschijnlijk in deze tempel de God van Israël, hebben vereerd. Het Samaritaanse heiligdom werd door Antiochus Epifanes ontwijd en in 128 v. Chr. werd het verwoest. De Samaritaanse eredienst bleef echter bestaan tot op de huidige dag.

Water des Levens

De ontmoeting met de Samaritaanse was zeker geen toeval, daar kom je al snel achter als je deze geschiedenis aandachtig leest. De Heiland wist wie Hij daar bij de bron van Jacob zou ontmoeten. Ondermeer voor deze Samaritaanse vrouw moest Hij door Samaria gaan. In de grondtekst staat dat het ‘nodig was voor Hem’ om door Samaria te gaan. Dit duidt niet zomaar op het feit dat de Samaria-route veel korter was dan de normale route via het Overjordaanse, maar veeleer dat

achter de keuze van de Heiland een goddelijk doel zat.

De bron van Jacob, waar de Here Jezus op weg naar Galilea uitrustte en waar Hij de Samaritaanse vrouw ontmoette, lag aan de voet van de berg Gerizzim. Het was een gegraven put van ruim dertig meter diep, die op een waterader uitkwam.

Jezus vraagt de Samaritaanse of zij hem van dienst wil zijn, door wat water voor Hem te putten. De vrouw reageert verbaasd, want 'Joden gaan immers niet om met Samaritanen'. Water is in de Bijbel vaak een symbool van 'leven', 'eeuwig leven'. Dit gegeven maakt de situatie nog opmerkelijker. De 'bron van levende water' die een niet-Joodse vrouw, die geen toegang tot het heil en het 'Leven' had, om water vraagt? Uit de reactie van de Here Jezus blijkt inderdaad dat het hier niet alleen gaat om het lessen van lichamelijke dorst. Hij geeft al direct een geestelijke wending aan het gesprek en wijst op Zichzelf als de bron van het water dat nooit teleurstelt. *"Indien gij wist van de gave Gods en wie het is, die tot u zegt: Geef Mij te drinken, gij zoudt het Hem gevraagd hebben en Hij zou u levend water hebben gegeven"* (vs. 10). *"een fontein van water, dat springt ten eeuwigden leven"* (vs. 14). Deze verzen zijn niet alleen voor deze Samaritaanse een machtige belofte. De Here is verlangend om het levende water, het goddelijke Leven, rijkelijk te geven, aan iedereen die tot de ontdekking en de erkenning komt dat hij dorstig is. Openbaring 21:6b *"Ik zal de dorstige geven uit de bron van het water des levens, om niet"*.

Bakken die geen water houden

Wat moet het pijnlijk voor de Messias van Israël zijn geweest dat nota bene Zijn eigen volk zich zelf wel dacht te kunnen redden als het ging om het lessen van hun geestelijke dorst. Jeremia 2:13 *"want mijn volk heeft twee boze daden bedreven: Mij, de bron van levend water, hebben zij verlaten, om zichzelf bakken uit te bouwen, gebroken bakken, die geen water houden"*. In deze geschiedenis zien we de openheid voor het Evangelie juist bij de Samaritanen in plaats van bij Israël. Velen kwamen tot het geloof dat deze waarlijk de Heiland der wereld is, lezen we in Joh. 4:42. Helaas is ook in onze dagen de situatie nog precies hetzelfde. Nog steeds is het slechts een kleine minderheid uit het Joodse volk die de Bron des Levens heeft ontdekt. In de toekomst zal dit gelukkig anders worden; *"zij zullen hongeren noch dorsten, woestijngloed noch zonnesteek zal hen treffen, want hun Ontfermer zal hen leiden en hen*

voeren aan waterbronnen" (Jes. 49:10).

Aards gericht

De vrouw begrijpt in eerste instantie niet waar die vreemde Joodse reiziger met zijn opmerking heen wil. Ze is helemaal gefixeerd op het koele opborrelende water daar beneden, dat water dat in haar woestijnachtige leefomgeving zo betekenisvol is. We zien een vergelijkbare reactie als bij Nicodemus in het vorige hoofdstuk, die ook niet begreep waar Jezus geestelijk op doelde toen Hij sprak over het 'opnieuw geboren worden'. Het is hetzelfde onbegrip, voortkomend uit het aards gerichte denken van de mens.

Sommige bijbeluitleggers zien in de reacties van de vrouw bewijzen van een hooghartige houding, in overeenstemming met de natuurlijke vijandschap tussen het Joodse- en Samaritaanse volk. Uit het feit dat zij Jezus aanspreekt met de titel 'kurie', 'Heer', blijkt echter het tegendeel. Ook de vraag: 'hoe komt gij dan aan het levende water?' moeten we in dit verband niet spottend opvatten. Er staat eigenlijk: 'waarvandaan hebt u het levende water?'. De vrouw lijkt rekening te houden met een andere bron, waar deze Joodse reiziger wellicht de toegang toe kende. Maar, zou hij daarmee dan meer te bieden hebben dan haar stamvader Jacob? Ze hangt aan haar tradities, maar het klinkt toch wel aantrekkelijk. *"geef mij dit water, opdat ik geen dorst heb en niet hierheen behoef te gaan om te putten"* (vs. 15). Nog steeds is haar denken aards, ze ziet het verband met haar eigen dorre en verwoeste leven nog niet. Laten we eerlijk zijn, ook wij moeten vaak met onze neus op de droge feiten van ons ondermaanse bestaan gedrukt worden voordat we beseffen waar het in het leven nu echt om gaat. *"Een ieder, die van dit water drinkt, zal weder dorst krijgen"* (vs. 13). De gave van vader Jakob bevredigde slechts kort, tradities zijn geen oplossing! De Here sprak hier geheel in de lijn van Jes. 55:1,2; *"O, alle dorstigen, komt tot de wateren, en gij die geen geld hebt, komt, koopt en eet; ja komt, koopt zonder geld en zonder prijs wijn en melk. Waarom weegt gij geld af voor wat geen brood is en uw vermogen voor wat niet verzadigen kan?"*

Zere plek

We kunnen ons trouwens afvragen, waarom deze Samaritaanse vrouw juist op het heetst van de dag water gaat putten? Probeert ze haar dorpsgenoten te ontlopen, accepteren zij haar niet meer vanwege de wijze waarop haar leven verlopen is? Volgens zowel Joods als Samaritaans gebruik mocht men maximaal drie keer hertrouwen en ongehuwd samenwonen kon

natuurlijk helemaal niet. Hoe liefdevol komt de Heiland haar ondanks dit alles tegemoet! Zijn liefde voor deze vrouw weerhoudt Hem er echter niet van om direct de vinger op de zere plek te leggen. *“Ga heen, roep uw man en kom hier”* (vs. 16).

Het is opmerkelijk hoe de vrouw reageert. Ze had gemakkelijk een smoes kunnen verzinnen, die Joodse vreemdeling zou er immers nooit achter zijn gekomen dat haar relatie niet wettig was. Toch reageert ze anders. Ze blijkt bereid om voor de waarheid uit te komen, hoe pijnlijk dat wellicht geweest moet zijn. In plaats dat Jezus haar situatie aan de kaak stelt, eert Hij haar om haar oprechtheid. Het blijkt trouwens dat Hij precies op de hoogte is van wat deze vrouw heeft meegemaakt. Dit brengt haar tot het besef dat het geen gewone Jood is, die daar naast de put van aartsvader Jakob zit. Het moet wel een profeet zijn.

Vormen en tradities

Maar, dat betekent dat ze nu de kans heeft antwoord te krijgen op een vraag waar ze klaarblijkelijk al langere tijd mee rondloopt, de grote strijdvraag tussen Joden en Samaritanen. Eigenlijk is het ook een vraag naar de vorm waarin ze haar godsdienstig leven zou moeten gieten. Waar moet ze God aanbidden, op de berg Gerizzim of te Jeruzalem? Is deze plotselinge drang naar godsdienstigheid wellicht ook een poging om de puinhoop in haar leven te compenseren? Uit het antwoord van Jezus blijkt dat het er eigenlijk niet meer toe doet waar de aanbidding van de Vader plaatsvindt: *‘de ure komt en is nu’* (vs. 23). Die ure, dat goddelijke moment van rechtstreekse aanbidding was voor deze Samaritaanse aangebroken. De Here stond immers in levende lijve voor haar! Dat feit maakte al het andere in één ogenblik volslagen onbelangrijk. Het bewust zijn van Zijn aanwezigheid doet de relevantie met betrekking tot godsdienstige vormen en tradities volledig weggeven. Ook het Joodse volk zal tot dit besef komen als ze Hem zullen zien, *‘gezetten aan de rechterhand der Macht en komende op de wolken des hemels’* (Mat.26:64). Overigens, ook voor de hedendaagse gelovige (inclusief de Messiaanse) schuilt in dit gegeven een belangrijke les! Hoe vaak maakt men zich niet druk om de vorm waarin de erediensten gegoten zouden moeten worden. Als deze dingen zo’n

centrale plaats innemen in hoeverre is men er zich dan van bewust dat Hij 'in hun midden' is?

Geest en Waarheid

Het gaat er om dat er aanbeden wordt in geest en in waarheid, *“Want de Vader zoekt zulke aanbidders”* (vs. 23). Het is de Geest der Waarheid Die van Hem getuigt; *“Wanneer de Trooster komt, die Ik u zenden zal van de Vader, de Geest der Waarheid, die van de Vader uitgaat, zal deze van Mij getuigen;”* (Joh. 15:26). Om de Waarheid te kunnen ontmoeten, moet het hart reeds door de Geest der Waarheid zijn voorbereid. Ondanks alles wat we op de Samaritaanse vrouw zouden kunnen aanmerken, zien we bij haar een verlangen naar waarheid. Zoals we hebben gezien kiest zij voor de waarheid, zelfs op het gevoeligste punt van haar bestaan. De Heiland wist dat al toen Hij op weg ging om haar bij die put te ontmoeten. De liefde voor de waarheid opent de weg waardoor de Waarheid Zich aan haar kan openbaren, stap voor stap. Het is opmerkelijk dat de vrouw het aanbidden in geest en waarheid koppelt aan de komst van de Messias. Ze lijkt helemaal voor deze ontmoeting met Israëls Verlosser te zijn klaargemaakt. Zij verwacht Hem en vertrouwt erop dat Hij haar alles zal openbaren. Hij zal het antwoord zijn op al haar vragen. Wat een verwachting! Haar hoop ligt helemaal in de lijn van Deut. 18:18; *“een profeet zal Ik hun verwekken uit het midden van hun broederen, zoals gij zijt; Ik zal mijn woorden in zijn mond leggen, en hij zal alles tot ben zeggen, wat Ik hem gebied”*. Als antwoord kan de Here Jezus niet anders dan Zichzelf aan haar bekend maken. *“Ik die met u spreekt, ben het”* (vs. 26). De ure van waarachtige aanbidding (vs. 23) is daar. De Messias, Die zij zo stellig verwachtte, de ‘Ik ben’, was niet alleen voor het Joodse volk maar ook voor haar gekomen en voor haar volksgenoten, zoals uit de rest van deze geschiedenis blijkt.

Getuigen

In vers 27 lijkt het alsof we plotseling zijn afgedaald van de berg der verheerlijking, van een heilig moment terug bij het aardse. De discipelen komen terug met het voedsel dat ze gekocht hebben in de stad. De Heiland is echter niet op het aardse gericht, Hij had een andere spijs te eten, een spijs waarvan de discipelen kennelijk nog niet veel begrijpen. Zijn spijs was de wil te doen van Zijn Vader. Gods verlossingsplan moest worden uitgevoerd en Christus gaat hierin voor. Omdat Hij verlangend is om naast Zijn volk ook de Samaritanen en de andere volken te bereiken, heeft Hij alvast een profetisch voorschot genomen op de volgende fase van

dat plan. De vrouw kan het goede nieuws niet voor zich houden. In de haast laat ze haar kruik bij de bron staan. Ze getuigt: *“zie een mens die gezegd heeft alles wat ik gedaan heb: zou deze niet de Christus zijn?”* (vers 29). Het antwoord ligt eigenlijk in de vraag opgesloten. De Messias zou haar immers alles verkondigen, zowel het wezen van de liefhebbende God van de Joden als wie zij zelf is. Die twee gaan in de ontmoeting met Hem immers altijd samen!

De discipelen mogen dan misschien hun toekomstige taak nog niet geweten hebben, in de woorden van de Here opent zich een geweldig profetisch panorama: *‘Zie de velden zijn wit om te oogsten’*. Het lijkt alsof de Here zegt: *“zie je daar al die Samaritanen aankomen die door de vrouw zijn meegenomen? Dat wordt jullie taak, discipelen, vertegenwoordigers van Gods volk. Jullie zullen het Evangelie brengen aan Samaria en tot aan het uiterste der aarde in de kracht van de Geest der Waarheid!”* Ja, Israël zal daadwerkelijk een fontein van levend water worden voor alle volken!

“En het zal te dien dage geschieden dat de bergen van zoeten wijn zullen druipen, en de heuvelen van melk vlieten, en alle stromen van Juda vol van water gaan; en er zal een fontein uit het huis des HEEREN uitgaan,” (Joel 3:18a, SVV).